

فصلنامه مطالعات زبان و ترجمه (دانشکده ادبیات و علوم انسانی)، علمی - پژوهشی، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۱

بررسی وضعیت آموزش ترجمه عناصر فرهنگی در مقطع کارشناسی ارشد مطالعات ترجمه در دانشگاه‌های ایران: کاستی‌ها و ضرورت‌ها با توجه به دیدگاه‌ها و عملکرد دانشجویان

رضا رضوانی (دکترای آموزش زبان انگلیسی، استادیار دانشگاه یاسوج)

rezvanireza@gmail.com

مینا وکیلی‌نژاد (کارشناس ارشد مطالعات ترجمه دانشگاه پیام نور خوزستان، واحد آبادان، نویسنده مسئول)

mina_vakilnejad@yahoo.co

چکیده

طبق تعریف سرفصل آموزشی مصوب مقطع کارشناسی ارشد رشته مطالعات ترجمه، یکی از اهداف عمده این دوره تربیت مترجمانی است که بتوانند نیاز روزافزون کشور به تبادل اطلاعات با کشورهای دیگر را برآورده سازند. شناخت عناصر فرهنگی یکی از ابزارهای مهم موفقیت مترجمان در این امر خطیر است. مترجمان باید علاوه بر ویژگی‌های زبانی، با ویژگی‌های فرهنگی زبان مبدأ و زبان مقصد و نیز روش‌های ترجمه عناصر فرهنگی آشنایی کافی داشته باشند. در این مقاله به بررسی این مطلب می‌پردازیم که آیا در سرفصل مصوب رشته مطالعات ترجمه در مقطع کارشناسی ارشد، به نقش فرهنگ در ترجمه توجه کافی شده است و آیا در این سرفصل دروسی تعریف شده‌اند که به‌طور مستقیم به مطالعه فرهنگ و نقش عناصر فرهنگی در ترجمه و شیوه ترجمه آن‌ها بپردازند. علاوه بر این، نظرهای دانشجویان این رشته درباره سرفصل و همچنین عملکرد آن‌ها در ترجمه عناصر و اصطلاحات فرهنگی نیز بررسی شده است. تحلیل محتوای سرفصل مصوب رشته مطالعات ترجمه نشان داد که تنها دو درس با عنوان «شناخت عناصر فرهنگی در دو زبان» و «فرهنگ و جامعه‌شناسی در ترجمه»، به‌عنوان دو درس اختیاری برای آشنایی دانشجویان با عناصر فرهنگی در نظر گرفته شده‌اند؛ اما از میان ده دانشگاه بررسی شده در این پژوهش، تنها دو دانشگاه یکی از این دو درس را به‌عنوان دروس اختیاری به دانشجویان ارائه می‌دهند. در مجموع، ۶۰ دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات ترجمه در این پژوهش شرکت نمودند که آن‌ها را به دو گروه کنترل و آزمایش تقسیم کردیم. ابتدا دانشجویان دو گروه به یک پرسش‌نامه کیفی محقق‌ساخته پاسخ دادند و نظرهای خود را

در باره میزان توجه به عناصر فرهنگی و ترجمه آن‌ها در دروس مقطع کارشناسی ارشد بیان کردند. نتایج پرسش‌نامه نشان می‌دهد در این سرفصل به آشنایی دانشجویان با عناصر فرهنگی و نحوه ترجمه عناصر و مفاهیم فرهنگی توجه کافی نشده است. سپس، دانشجویان در یک آزمون ترجمه شرکت کردند که هدف آن سنجش مهارت ترجمه دانشجویان دو گروه و مقایسه عملکرد آن‌ها بود. با استفاده از آزمون تی، نتایج به دست آمده از ارزیابی و مقایسه ترجمه دانشجویانی که این واحد را گذرانده‌اند و آن‌هایی که این واحد را نگذرانده‌اند، نشان داد دانشجویانی که این درس را گذرانده‌اند، در ترجمه عبارت‌های فرهنگی عملکرد بهتری داشته‌اند. این موضوع بیانگر این است که توجه بیشتر به فرهنگ و عناصر فرهنگی و شیوه ترجمه آن‌ها می‌تواند تأثیر بسزایی بر کیفیت ترجمه دانشجویان داشته باشد. در پایان، با استفاده از نتایج به دست آمده، پیشنهادهایی در راستای بهبود کیفیت ترجمه فرهنگی ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها: عناصر فرهنگی، مطالعات ترجمه، سرفصل آموزشی، کیفیت ترجمه، دانشجویان.

۱. مقدمه

کیفیت ترجمه و ارزیابی آن یکی از مقوله‌هایی است که در سال‌های اخیر مورد توجه پژوهشگران ترجمه قرار گرفته است (رضوانی و احمدیان، ۱۳۹۰). یکی از عواملی که در کیفیت ترجمه نقش بسزایی دارد، آشنایی با فرهنگ دو زبان و نیز شیوه و راهکارهای ترجمه عناصر فرهنگی است. پیترومارک^۱ (۱۹۸۸) فرهنگ را شیوه زندگی و مظاهر آن، که خاص یک گروه اجتماعی است و از یک زبان خاص به عنوان ابزار بیان استفاده می‌کند، تعریف کرده است. زبان در بستر فرهنگ شکل می‌گیرد و فرهنگ یک جامعه در آئینه زبان منعکس می‌شود (نیازی و نصیری، ۱۳۸۸). در گذشته، در برنامه‌های آموزش زبان خارجی به مقوله فرهنگ توجهی نمی‌شد (کلی^۲، ۱۹۶۹). کومار اوادیولو^۳ (۲۰۰۸) به این نکته اشاره می‌کند که درک و آگاهی فرهنگی به عنوان محصول یادگیری زبان در نظر گرفته می‌شود؛ نه یکی از اهداف آن. تنها پس از سال ۱۹۴۵ بود که به آموزش فرهنگ توجه شد. پس از آن، دانشمندان و محققان

۱. Newmark

۲. Kelly

۳. Kumaradievlu

رشته آموزش زبان و ترجمه به نقش کلیدی فرهنگ در آموزش زبان و ترجمه اشاره کرده‌اند. سیلی^۱ (۱۹۹۳) تأکید می‌کند اگر زبان‌آموز و مترجم آگاهی و درک فرهنگی لازم نداشته باشند، دانش زبانی بی‌معنی است. در اوایل دهه ۱۹۸۰، مطالعات ترجمه شاهد یک رویکرد فرهنگ-گرا به ترجمه بود. «این رویکرد مبتنی بر این است که هر متن در یک فرهنگ خاص تولید می‌شود و قراردادهای تولید و پذیرش متن از یک فرهنگ به فرهنگ دیگر متفاوت است» (بهوماید^۲، ۲۰۱۰، ص. ۵۷۰). براساس این دیدگاه جدید، ترجمه با توجه به بافت فرهنگی شکل می‌گیرد و دراصل، یک رویداد میان‌فرهنگی است (اسنل-هرنی^۳، ۱۹۸۸). با ظهور این رویکرد، نقش مترجم گسترده‌تر شد و مترجمان نه تنها به‌عنوان واسطه بین دو زبان، بلکه به‌مثابه منتقل‌کننده دو فرهنگ در نظر گرفته شدند (هتیم و میسون^۴، ۱۹۹۰). همچنین، ورمیر^۵ (۲۰۰۰) بر این موضوع تأکید می‌کند که مترجم باید دوفرهنگی باشد؛ یعنی با فرهنگ زبان مقصد و زبان مبدأ آشنایی کامل داشته باشد.

امروزه، از دیدگاه ترجمه‌شناسی مباحث فرهنگی جزو جدایی‌ناپذیر آن به‌شمار می‌آیند و ضرورت توجه به آن‌ها به‌عنوان امری مسلم در ترجمه پذیرفته شده است؛ زیرا، درغیراین-صورت، برگردان کلمه به کلمه متن اصلی به زبان مقصد یا ترجمه ماشینی آن به‌آسانی امکان-پذیر بود. «درواقع، از آنجاکه زبان در بستر فرهنگ شکل می‌گیرد، انتقال زبانی در ترجمه از یک-سو تعامل مترجم با مقولات فرهنگی موجود در آن و ازسوی دیگر ارتباط و تعامل میان فرهنگ‌های مبدأ و مقصد را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد» (حقانی، ۱۳۸۶، ص. ۱۸۱). اگرچه اولین شرط موفقیت در ترجمه، آشنایی کامل با ساختار دستوری زبان مبدأ و زبان مقصد است، اما شناخت عناصر فرهنگی و آشنایی با روش ترجمه آن‌ها نقش بسزا و غیرقابل‌انکاری در موفقیت مترجم دارد. با توجه به این نکته که زبان اصیل هر ملتی با مسائل فرهنگی، تاریخی و اجتماعی آن آمیخته است، بنابراین، بدون شناخت عناصر و مفاهیم فرهنگی به‌ویژه استعاره‌ها،

۱. Seeley

۲. Bahumaid

۳. Snell-Hornby

۴. Hatim & Mason

۵. Vermeer

ضرب‌المثل‌ها، اصطلاحات، عقاید و دیدگاه‌های ایدئولوژیک و اسطوره‌ای، اقلیمی، اجتماعی و فرهنگی، ارائه ترجمه‌ای دقیق و قابل قبول امکان‌پذیر نیست. «به‌طور کلی، زبان محملی برای انعکاس فرهنگ است و مقوله‌های بسیاری وجود دارند که فرهنگ یک قوم را در زبان آن انعکاس می‌دهند» (نیازی و نصیری، ۱۳۸۸، ص. ۱۶۹). نیومارک (۱۹۸۸) با اقتباس از الگوبندی نایدا، مقوله‌های فرهنگی را به پنج دسته تقسیم می‌کند که عبارت‌اند از:

۱. بوم‌شناسی: گیاهان و جانوران یک سرزمین، دشت‌ها و کوه‌ها؛
۲. فرهنگ مادی (مصنوعات): الف. مواد غذایی، ب. پوشاک، ج. مسکن و شهرها، د. وسایل نقلیه؛
۳. فرهنگ اجتماعی کار و فراغت؛
۴. نهادها، آداب و رسوم، فعالیت‌ها، جریان‌ها، مفاهیم: الف. سیاسی و اداری، ب. مذهبی، ج. هنری؛
۵. اشارات و حرکات هنگام سخن گفتن و عادات.

متأسفانه بیشتر ارزیابی‌هایی که تا به امروز در زمینه مطالعات ترجمه انجام شده، بر عملکرد دانشجویان و راه‌های بهبود آن تمرکز کرده‌اند؛ در حالی که ارزیابی دروس ارائه‌شده در مقاطع مختلف رشته مطالعات ترجمه نادیده گرفته شده است (رضوانی، فرحزاد و وکیلی‌نژاد، ۲۰۱۲)؛ از این رو، در این پژوهش ابتدا دروسی را که در مقطع کارشناسی‌ارشد مطالعات ترجمه به بررسی نقش فرهنگ در ترجمه و شیوه‌های ترجمه عناصر فرهنگی می‌پردازند و سپس، نظر دانشجویان درباره این دروس، بررسی می‌گردد. پس از آن، با توجه به نتایج آزمون ترجمه‌ای که دانشجویان این رشته در آن شرکت کرده‌اند، به تجزیه و تحلیل تأثیر دروس ارائه‌شده بر کیفیت ترجمه دانشجویان پرداخته می‌شود.

در سرفصل مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، برای رشته مطالعات ترجمه در مقطع کارشناسی‌ارشد دو درس برای آشنایی دانشجویان با مباحث و عناصر فرهنگی و شیوه ترجمه آن‌ها در نظر گرفته شده است که عبارت‌اند از: «فرهنگ و جامعه‌شناسی در ترجمه» و «شناخت عناصر فرهنگی در دو زبان». در سرفصل، هدف از ارائه درس «فرهنگ و جامعه-

شناسی در ترجمه»، آشنایی دانشجویان با مشکلات عناصر فرهنگی و جامعه‌شناسی در ترجمه و ترجمه‌پذیری تعریف شده است. انتظار می‌رود با گذراندن این واحد، دانشجویان با مسائل فرهنگی و اجتماعی آشنایی نسبی پیدا کنند و بتوانند این دانش و آگاهی را در ترجمه به‌کار گیرند. همچنین، در این سرفصل آشنایی با عناصر و مسائل فرهنگی در ترجمه و میزان ترجمه-پذیری آن‌ها به‌عنوان هدف آموزشی درس «شناخت عناصر فرهنگی در دو زبان» در نظر گرفته شده است. با توجه به محتوای این دو درس و اهداف تعیین‌شده برای آن‌ها، امید است تدریس این دروس بتواند تأثیر بسزایی در دانش و توانش فرهنگی دانشجویان داشته باشد؛ اما نکته درخور توجه این است که این دو درس جزو دروس اختیاری این سرفصل هستند که گروه‌های آموزشی باید با توجه به امکانات و نیازهای دانشجویان خود، سه درس (معادل ۶ واحد) از بین دروس اختیاری انتخاب و ارائه کنند. حال، مسئله مهم این است که آیا گروه‌های آموزشی و مسئولین مربوطه، برای ارائه این دروس یا دست‌کم یکی از آن‌ها به‌عنوان واحدی اختیاری به دانشجویان اقدام می‌کنند یا خیر. در پژوهش حاضر، با استفاده از نتایج یک آزمون ترجمه، به مقایسه عملکرد دو گروه دانشجویانی که این دروس یا یکی از آن‌ها را گذرانده‌اند و دانشجویانی که هیچ‌کدام از این دو درس برای آن‌ها ارائه نشده است، می‌پردازیم. هدف اصلی تحقیق، بررسی تأثیر گذراندن دروس مربوط به ترجمه عناصر فرهنگی بر کیفیت و توانش ترجمه دانشجویان است.

۲. روش تحقیق

۲.۱. جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه آماری تحقیق شامل دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد مطالعات ترجمه در ده دانشگاه کشور (دو دانشگاه دولتی و هشت دانشگاه آزاد اسلامی) بود که ۶۰ نفر از آن‌ها به‌طور تصادفی انتخاب شدند. تمام دانشجویان شرکت‌کننده در این مطالعه، دروس نظری مقطع کارشناسی ارشد مطالعات ترجمه را گذرانده بودند؛ به این معنا که تمام دروس اختیاری خود را اخذ کرده بودند و احتمال ارائه درس اختیاری دیگری به آن‌ها وجود نداشت. برای آگاهی از

ارائه یا ارائه نکردن دروس «فرهنگ و جامعه‌شناسی در ترجمه» و «شناخت عناصر فرهنگی در دو زبان» و نیز میزان توجه به نقش عناصر فرهنگی در کیفیت ترجمه در دانشگاه‌های مختلف کشور، از تعدادی از دانشجویان این دانشگاه‌ها نظرسنجی شد. در مجموع، از ۳۶ نفر از دانشجویان دو دانشگاهی که یکی از این دو درس را ارائه داده بودند و از آن‌ها نظرسنجی شد، ۳۲ نفر پرسش‌نامه تکمیل‌شده را تحویل دادند و ۲ پرسش‌نامه ناقص نیز حذف شدند. در نهایت، پرسش‌نامه‌های ۳۰ دانشجو به‌عنوان داده‌های پژوهش بررسی شدند که ما آن‌ها را گروه آزمایش^۱ می‌نامیم. همچنین، به ۴۰ نفر از دانشجویانی که این دروس را نگذرانده بودند نیز پرسش‌نامه ارائه شد که ۳۷ نفر از آن‌ها پرسش‌نامه را تحویل دادند؛ اما از آنجایی که می‌خواستیم تعداد دو گروه باهم برابر باشند، از میان آن‌ها ۳۰ نفر را به‌صورت تصادفی انتخاب کردیم که گروه کنترل^۲ پژوهش را تشکیل می‌دهند. هدف از داشتن دو گروه برای تحقیق این بود که بین کیفیت ترجمه و همچنین نظرات دانشجویانی که درس «شناخت عناصر فرهنگی» را گذرانده‌اند و کسانی که این واحد را نگذرانده‌اند، مقایسه انجام شود و درمورد کارایی این درس اطلاعاتی کسب نماییم. در هر گروه تعدادی زن و نیز تعدادی مرد وجود داشت و از آنجایی که سن، جنسیت و سایر متغیرها مدنظر نبودند، ارزیابی خاصی در رابطه با آن‌ها انجام نشد.

۲.۲. ابزار تحقیق

برای جمع‌آوری اطلاعات لازم برای انجام این پژوهش، از دو ابزار استفاده شد. ابزار اصلی تحقیق یک پرسش‌نامه کیفی محقق‌ساخته بود که نظر دانشجویان را درباره روش ترجمه عناصر فرهنگی در دانشگاه جویا می‌شد. این پرسش‌نامه شامل هفت سؤال بود که دانشجویان گروه کنترل، تنها به پنج پرسش اول و دانشجویان گروه آزمایش، به همه سؤال‌ها پاسخ دادند. نگارندگان مقاله حاضر این پرسش‌نامه را طراحی کردند. برای پاسخ‌های این پرسش‌نامه از

۱. Experimental group

۲. Control group

شش گزینه براساس مقیاس لیکرت^۱ استفاده شد که عبارت‌اند از: خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم، خیلی کم و اصلاً. برای آزمون پایلت^۲، ۲۰ نفر از دانشجویان رشته ترجمه با مشخصات مشابه، این پرسش‌نامه را تکمیل کردند و نظرهای خود را درباره واضح بودن پرسش‌ها بیان کردند. پس از انجام برخی از اصلاحات، هدف و روش تحقیق را برای سه متخصص رشته ترجمه که دارای مدرک دکترای زبان انگلیسی بودند و حداقل پنج سال سابقه تدریس ترجمه را داشتند، توضیح دادیم و از آن‌ها خواستیم تا پرسش‌نامه را به‌لحاظ روایی محتوایی^۳ بررسی کنند. پس از تأیید متخصصان ترجمه، نسخه نهایی پرسش‌نامه آماده شد که نمونه آن را می‌توانید در پیوست شماره (۱) مشاهده کنید.

ابزار دیگر این پژوهش یک آزمون ترجمه بود. پس از مشورت با همان سه متخصصی که روایی پرسش‌نامه را تأیید کردند، ۲۰ اصطلاح انگلیسی در قالب آزمونی به این دو گروه از دانشجویان داده شد تا آن‌ها را به فارسی ترجمه کنند. برای درک بهتر این اصطلاحات و با توجه به اینکه یکی از عواملی که باید هنگام ترجمه مورد توجه قرار گیرد، زمینه‌ی متن می‌باشد، این اصطلاحات و عبارات فرهنگی درون جملاتی قرار گرفتند که شرایط لازم برای ارائه ترجمه مناسب مهیا باشد. برای تمام این اصطلاحات، معادلی در زبان فارسی وجود دارد و همچنین در انتخاب آن‌ها سعی شد تا طیف وسیعی از انواع اصطلاحات را دربرگیرند. نمونه‌ای از این آزمون ترجمه را می‌توانید در پیوست شماره (۲) ملاحظه کنید.

۳.۲. جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها

این پژوهش در نیم‌سال اول سال ۱۳۹۱ انجام شد و ابتدا از دانشجویان خواسته شد تا به پرسش‌نامه کیفی پاسخ دهند. فراوانی و درصد پاسخ‌های دو گروه کنترل و آزمایش درباره ترجمه عناصر فرهنگی و میزان توجه به این عناصر در درس مقطع کارشناسی ارشد رشته مطالعات ترجمه، به‌طور جداگانه بررسی شد و نظرهای دو گروه با هم مقایسه شدند.

۱. Likert scale

۲. Pilot study

۳. Content validity

سپس، آزمون ترجمه به دانشجویان داده شد و از آن‌ها خواسته شد تا در مدت ۳۰ دقیقه، ۲۰ جمله را که شامل اصطلاحات فرهنگی بودند، ترجمه کنند. جملات ترجمه شده توسط چهار نفر از دانش‌آموختگان رشته ترجمه (کارشناس ارشد مطالعات ترجمه که حداقل ۲ سال سابقه کار عملی در ترجمه داشتند) بررسی گردیدند و از ۱ تا ۶، نمره‌گذاری شدند؛ به این معنا که عدد ۶ نشانگر ترجمه دقیق و کامل و عدد ۱ نشانگر ترجمه ضعیف و غیرقابل قبول بود. از ارزیابان ترجمه خواسته شد تا در ارزیابی ترجمه‌ها تنها به ترجمه عناصر فرهنگی توجه کنند و معیار اصلی برای تعیین نمره دانشجویان، عملکرد آن‌ها در مورد اصطلاحات باشد و بقیه اجزای جمله در ارزیابی ترجمه لحاظ نشوند. پس از محاسبه پایایی^۱ نمرات اعلام شده براساس ضریب همبستگی پیرسون^۲، میزان همبستگی نمرات برای گروه کنترل، ۰/۹۲۱ و برای گروه آزمایش، ۰/۸۹۳ بود که این نشان می‌دهد نمرات ارزیابان از همبستگی زیادی برخوردار بودند. میانگین نمره هر دانشجو به عنوان نمره نهایی آن دانشجو در نظر گرفته شد و پس از آن همه داده‌های پژوهش، به شیوه علمی تحلیل داده‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS، بررسی شدند. برای مقایسه کیفیت ترجمه دو گروه، از آزمون تی با نمونه‌های مستقل^۳ استفاده کردیم. نتایج حاصل از آمار توصیفی^۴ داده‌ها و آزمون تی^۵ و بحث و نتیجه‌گیری در این خصوص در قسمت‌های بعدی مقاله ارائه شده است.

۳. یافته‌های تحقیق

۳.۱. یافته‌های پرسش‌نامه

اهم یافته‌های پژوهش مبتنی بر پرسش‌نامه‌ای حاوی ۷ پرسش که توسط دانشجویان تکمیل شده است، به شرح زیر است:

پنج پرسش اول این پرسش‌نامه عبارت‌اند از:

۱. Inter-rater reliability
۲. Pearson Correlation Coefficient
۳. Independent-samples t-test
۴. Descriptive statistics
۵. t-test

۱. در دروسی که در مقطع کارشناسی ارشد رشته مطالعات ترجمه گذرانده‌اید، تا چه حد به نقش و ترجمه عناصر فرهنگی در ترجمه توجه شده است؟
 ۲. تا چه حد با عناصر و اصطلاحات فرهنگی زبان انگلیسی آشنایی دارید؟
 ۳. میزان آشنایی شما با عناصر و اصطلاحات فرهنگی زبان فارسی چگونه است؟
 ۴. در ترجمه عبارات و اصطلاحات فرهنگی چه قدر مهارت دارید؟
 ۵. برای بهبود وضعیت تدریس عناصر و اصطلاحات فرهنگی چه پیشنهاداتی دارید؟
- هر دو گروه شرکت‌کننده در این پژوهش به پرسش‌های بالا پاسخ دادند. نتایج این قسمت از پرسش‌نامه و میزان فراوانی و درصد پاسخ‌ها را می‌توانید در جدول (۱) مشاهده کنید.

جدول ۱. فراوانی و درصد پاسخ‌های دانشجویان به چهار پرسش اول

اصلاً	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد				
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد			
۰	۰	۲۰	۶	۲۶	۸	۳۷	۱۱	۱۰	۳	۷	۲	گروه آزمایش	میزان توجه به عناصر فرهنگی
۴۳	۱۳	۳۰	۹	۱۰	۳	۱۴	۴	۳	۱	۰	۰	گروه کنترل	در دروس مقطع کارشناسی ارشد
۷	۲	۱۷	۵	۱۷	۵	۳۰	۹	۲۶	۸	۳	۱	گروه آزمایش	میزان آشنایی با اصطلاحات
۱۰	۳	۳۳	۱۰	۳۳	۱۰	۱۴	۴	۱۰	۳	۰	۰	گروه کنترل	انگلیسی
۰	۰	۳	۱	۷	۲	۳۰	۹	۴۶	۱۴	۱۴	۴	گروه آزمایش	میزان آشنایی با اصطلاحات
۰	۰	۱۴	۴	۲۰	۶	۳۶	۱۱	۲۳	۷	۷	۲	گروه کنترل	فارسی
۰	۰	۳	۱	۱۰	۳	۲۷	۸	۵۰	۱۵	۱۰	۳	گروه آزمایش	میزان مهارت در ترجمه
۲۰	۶	۲۳	۷	۳۶	۱۱	۱۴	۴	۷	۲	۰	۰	گروه کنترل	اصطلاحات

همان‌طور که از آمار ارائه‌شده در جدول (۱) مشخص است، ۱۱ نفر (۳۷٪) از پاسخ‌دهندگان گروه آزمایش معتقد بودند که در دروس مقطع کارشناسی ارشد رشته مطالعات ترجمه، به میزان متوسطی به نقش عناصر فرهنگی در ترجمه توجه شده است. ۸ نفر (۲۶٪) بر این باور بودند که خیلی کم به این مباحث توجه شده است و ۶ نفر (۲۰٪) نیز گفتند به نقش این عناصر توجه کمی شده است. درمقابل، از میان گروه کنترل، ۹ نفر (۳۰٪) از شرکت‌کنندگان اعلام کردند به عناصر فرهنگی توجه کمی گردیده است و ۱۳ نفر (۴۳٪) معتقد بودند اصلاً به عناصر فرهنگی توجه نشده است. از میان گروه آزمایش، ۸ نفر (۲۶٪) اعلام کردند با اصطلاحات انگلیسی آشنایی زیادی دارند و ۹ نفر (۳۰٪) به میزان متوسطی با این اصطلاحات آشنا بودند. از میان گروه کنترل، ۱۰ نفر (۳۳٪) با اصطلاحات انگلیسی آشنایی کمی داشتند و همین تعداد اعلام کردند با این اصطلاحات، خیلی کم آشنا هستند. درمورد میزان آشنایی با اصطلاحات فارسی، ۱۴ نفر (۴۶٪) از گروه آزمایش به میزان زیادی با این اصطلاحات آشنا بودند؛ درحالی‌که ۱۱ نفر (۳۶٪) از گروه کنترل اعلام کردند کمابیش با این اصطلاحات آشنایی دارند. درمورد مهارت در ترجمه اصطلاحات و مفاهیم فرهنگی، ۱۵ نفر (۵۰٪) از پاسخ‌دهندگان گروه آزمایش بر این باور بودند که در این زمینه مهارت زیادی دارند و ۸ نفر (۲۷٪) گفته‌اند کمابیش با ترجمه اصطلاحات آشنا هستند. درمقابل، از میان دانشجویان گروه کنترل، ۱۱ نفر (۳۶٪) گفته‌اند با ترجمه اصطلاحات آشنایی کمی دارند و ۷ نفر (۲۳٪) اعلام کردند با ترجمه اصطلاحات، خیلی کم آشنا هستند.

در پاسخ به پرسش پنجم، از میان مجموع دانشجویان دو گروه، ۵۴٪ از پاسخ‌دهندگان ارائه‌دهنده دروس تخصصی برای ترجمه فرهنگی را مهم‌ترین و کارآمدترین راهکار برای بهبود این وضعیت دانستند. ۴۸٪ معتقد بودند توجه بیشتر به اصطلاحات و عناصر فرهنگی هنگام تدریس ترجمه می‌تواند ثمربخش باشد. ۲۷٪ از شرکت‌کنندگان، تدوین کتاب‌های جامع و تخصصی در زمینه ترجمه فرهنگی^۱ را به‌عنوان یکی از راهکارهای موجود پیشنهاد کرده‌اند و ۲۴٪ خواستار برگزاری کارگاه‌هایی برای آموزش عملی ترجمه متون فرهنگی شده‌اند.

۱. Cultural translation

در پایان پرسش‌نامه از دانشجویان گروه آزمایش که درس شناخت عناصر فرهنگی را گذرانده بودند، خواسته شد تا به دو پرسش درباره این درس پاسخ دهند که نتایج آن را در جدول (۲) مشاهده می‌کنید:

جدول ۲. فراوانی و درصد پاسخ‌های دانشجویان گروه آزمایش

میزان رضایت از نحوه تدریس و محتوای این درس	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم		اصلاً	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
میزان رضایت از نحوه تدریس و محتوای این درس	۳	۱۰	۵	۱۷	۹	۳۰	۷	۲۳	۴	۱۳	۲	۷
میزان تأثیر این درس در بهبود کیفیت ترجمه	۲	۷	۹	۳۰	۷	۲۴	۷	۲۴	۴	۱۳	۱	۳

این نتایج نشان می‌دهد ۹ نفر از دانشجویان گروه آزمایش (۳۰٪)، به‌طور نسبی از نحوه تدریس این درس رضایت داشته‌اند؛ ۷ نفر (۲۳٪) به میزان کمی از آن راضی بودند و ۵ نفر (۱۷٪) از نحوه تدریس این درس رضایت داشتند. همچنین، ۹ نفر (۳۰٪) از پاسخ‌دهندگان معتقد بودند گذراندن این واحد در بهبود کیفیت ترجمه آن‌ها تأثیر زیادی داشته است و ۷ نفر (۲۴٪) اعلام کردند این درس بر ترجمه آن‌ها تا حدودی تأثیر داشته است و همین تعداد از شرکت‌کنندگان (۲۴٪) فکر می‌کردند گذراندن این درس به میزان اندکی تأثیرگذار بوده است. این نتایج نشان‌دهنده رضایت نسبی دانشجویان از تدریس این درس است. با این حال، این درس و شیوه تدریس آن تا رسیدن به سطح مطلوب فاصله دارد که باید با بررسی جنبه‌های مختلف برای بهبود کیفیت تدریس اصطلاحات و عناصر فرهنگی دو زبان تلاش‌هایی انجام شود.

۲.۳. یافته‌های آزمون ترجمه

نتایج حاصل از بررسی ترجمه دانشجویان گروه کنترل نشان می‌دهد میانگین نمرات آنها ۲/۹۷ است؛ کمترین نمره کسب‌شده در این گروه، ۲ و بالاترین نمره ۴/۵ از ۶ می‌باشد. همچنین، میزان انحراف معیار^۱ این گروه ۰/۶۳۰ است. میانگین نمرات دانشجویان گروه آزمایش ۴/۱۸ است؛ کمترین و بیشترین نمره کسب‌شده در این گروه، به ترتیب ۳/۲۵ و ۵/۵ از ۶ و میزان انحراف معیار ۰/۷۱۲ می‌باشد. نتایج گروه کنترل و گروه آزمایش در جدول (۳) ارائه شده است:

جدول ۳. آمار توصیفی آزمون ترجمه عناصر فرهنگی

نمرات	تعداد	کمترین نمره	بیشترین نمره	میانگین	انحراف معیار
نمرات گروه کنترل	۳۰	۲	۴/۵	۲/۹۷	۰/۶۳۰
نمرات گروه آزمایش	۳۰	۳/۲۵	۵/۵	۴/۱۸	۰/۷۱۲

با نگاهی گذرا به جدول (۳) می‌توان به عملکرد بهتر دانشجویان گروه آزمایش نسبت به دانشجویان گروه کنترل پی برد. کسب میانگین نمرات ۲/۹۷ در مقایسه با ۴/۱۸ و مقایسه کمترین و بیشترین نمره کسب‌شده در هر گروه، گواه این مطلب است. همان‌طور که مشاهده می‌کنید، کمترین نمره کسب‌شده در گروه آزمایش، ۱/۲۵ نمره بیشتر از کمترین نمره در گروه کنترل است و بیشترین نمره کسب‌شده در گروه آزمایش، ۱ نمره با بیشترین نمره در گروه کنترل تفاوت دارد. این افزایش در نمرات کسب‌شده و همچنین میانگین نمرات دو گروه گواه این مطلب است که گذراندن درس شناخت عناصر فرهنگی در بالابردن سطح دانش و مهارت-های ترجمه دانشجویان مؤثر بوده است. باین حال، باید به این نکته نیز اشاره کرد که بیشترین نمره کسب‌شده در گروه کنترل؛ یعنی ۴/۵ نیز با بالاترین نمره موردانتظار؛ یعنی ۶، ۱/۵ نمره

۱. Standard deviation

فاصله دارد. با توجه به این موضوع و اینکه درصد نسبتاً کمی از دانشجویان گروه آزمایش (۲۷٪)، از این درس رضایت کامل داشته‌اند، می‌توان نتیجه گرفت باید اصلاحاتی در برنامه آموزشی این درس و شیوه تدریس آن انجام شود.

برای بررسی آماری تفاوت در کیفیت ترجمه دو گروه از شرکت کنندگان، از آزمون تی با نمونه‌های مستقل^۱ استفاده شد و سطح خطای مجاز نیز ۰/۰۵٪ لحاظ شد. نتایج به دست آمده را در جدول (۴) مشاهده می‌کنید:

جدول ۴. نتایج آزمون تی در بررسی تفاوت در کیفیت ترجمه دانشجویان گروه کنترل و آزمایش

Sig. (۲-tailed)	df	T	گروه آزمایش		گروه کنترل		کیفیت ترجمه
			انحراف میانگین معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	
۰.۰۰۵	۵۸	-۶/۹۵۲	۰/۷۱۲	۴/۱۸	۰/۶۳۰	۲/۹۷	

* $p < .05$

ارزش تی به میزان ۶/۹۵۲- نشان می‌دهد بین کیفیت ترجمه گروه کنترل و گروه آزمایش تفاوت معنادار وجود دارد. همچنین، تفاوت درخور ملاحظه‌ای که بین میانگین نمرات گروه کنترل (۲/۹۷) و گروه آزمایش (۴/۱۸) وجود دارد، تأیید می‌کند که دانشجویان گروه کنترل در ارائه ترجمه عملکرد ضعیف‌تری داشته‌اند؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت ارائه درس «شناخت عناصر فرهنگی» به‌طور معناداری در بهبود سطح دانش دانشجویان و بهبود کیفیت ترجمه فرهنگی آن‌ها مؤثر بوده است.

۴. بحث و نتیجه‌گیری

یکی از عوامل اصلی موفقیت در آموزش و تدریس این است که سرفصل و دروس ارائه شده با نیازهای دانشجویان مطابقت و همخوانی داشته باشند (رضوانی و وکیلی‌نژاد، در دست

۱. Independent-samples t-test

چاپ). به گفته دایموند^۱ (۲۰۰۸)، حتی بهترین سرفصل و برنامه درسی اگر به سطح و نحوه تدریس و یادگیری دانشجویان توجه نکند، بی فایده و ناکارآمد خواهد بود. یکی از ایراداتی که به سرفصل فعلی رشته مطالعات ترجمه در مقطع کارشناسی ارشد وارد است، نبود توجه کافی به نقش فرهنگ در ترجمه و ترجمه عناصر فرهنگی است. «در هر زبان اصطلاحات، ضرب-المثل‌ها و کنایه‌هایی وجود دارد که هریک از آن‌ها ممکن است حاوی نوعی طرز فکر، نگرش، اعتقاد و تاریخچه به خصوص باشد این تعابیر که بیشترین سهم را در انعکاس تفاوت‌های فرهنگی دو زبان برعهده دارند، به‌عنوان موضوعی جذاب و یکی از معضلات همیشگی مترجمان همواره مورد توجه بوده‌اند» (نیازی و نصیری، ۱۳۸۸، ص. ۱۷۲). از آنجایی که تسلط بر هیچ زبانی بدون درک مسائل فرهنگی و اجتماعی آن زبان ممکن نیست، پرداختن به شناخت عناصر فرهنگی و مسائل اجتماعی زبان مبدأ و زبان مقصد از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. آنچه در ترجمه اصطلاحات و عناصر فرهنگی باید مورد توجه قرار گیرد این است که تنها انتقال معنا و معادل‌یابی کافی نیست؛ بلکه باید بار فرهنگی آن عبارت نیز به خواننده متن مقصد منتقل شود؛ بنابراین، آشنایی دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته ترجمه با عناصر فرهنگی زبان فارسی و زبان انگلیسی و روش‌ها و راهکارهای موجود برای انتقال معنا و بار فرهنگی کلمات زبان مبدأ در زبان مقصد، ضروری و حائز اهمیت است. در این پژوهش به بررسی میزان توجه سرفصل آموزشی رشته ترجمه به ترجمه عناصر و اصطلاحات فرهنگی پرداخته شد و برای بررسی کارآمدی درس ارائه شده برای آشنایی دانشجویان با ترجمه عناصر فرهنگی، کیفیت ترجمه دانشجویانی که درس «شناخت عناصر فرهنگی» را گذرانده بودند و دانشجویانی که این درس در دانشگاه آن‌ها ارائه نشده بود، مقایسه گردید.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد تعداد زیادی از دانشجویان گروه کنترل و دانشجویان گروه آزمایش با اصطلاحات و عناصر فرهنگی و ترجمه آن‌ها آشنایی کافی ندارند و در ترجمه این عبارات با مشکل مواجه می‌شوند. میانگین پایین نمرات دو گروه (۲/۹۷ برای گروه کنترل و ۴/۱۸ برای گروه آزمایش) بیانگر این مطلب است که دانشجویان آشنایی نسبتاً کمی با

۱. Diamond

اصطلاحات فرهنگی و روش ترجمه آنها دارند. مقایسه ترجمه دانشجویان دو گروه نشان می‌دهد عملکرد دانشجویان گروه آزمایش بهتر از عملکرد دانشجویان گروه کنترل است. این یافته بیانگر این است که ارائه این درس در بالابردن سطح دانش و عملکرد دانشجویان مؤثر بوده است؛ اما از آنجایی که ترجمه دانشجویان گروه آزمایش نیز در حد مطلوب نبوده است، لزوم توجه بیشتر به مباحث و مفاهیم فرهنگی و تلاش بیشتر برای آشناسازی دانشجویان با این مقوله‌ها کاملاً آشکار است. لازم است ذکر شود کسائیان (۱۳۸۴) با بررسی عملکرد دانشجویان مقطع کارشناسی رشته مطالعات ترجمه، به قبل و بعد از گذراندن واحدهای ترجمه پرداخته است و نتایج مشابهی به دست آورده است. او نیز در پژوهش خود به لزوم توجه بیشتر به ترجمه اصطلاحات فرهنگی در سرفصل و برنامه آموزشی دانشجویان اشاره کرده است.

با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان راهکارهایی را برای بهبود وضعیت موجود در زمینه آموزش ترجمه عناصر و اصطلاحات فرهنگی ارائه داد. با توجه به یافته‌های این پژوهش، لزوم توجه بیشتر به مباحث فرهنگی در سرفصل آموزشی رشته مطالعات ترجمه کاملاً آشکار است. در این سرفصل، دو درس برای آشنایی دانشجویان با اصطلاحات فرهنگی و شیوه ترجمه آنها در نظر گرفته شده است؛ اما هر دو درس از دروس اختیاری هستند که هر دانشگاهی با توجه به امکانات موجود و نیاز دانشجویان، برای ارائه آنها اقدام می‌کند. بررسی ده دانشگاه که مقطع کارشناسی ارشد رشته مطالعات ترجمه در آنها برگزار می‌شود، نشان می‌دهد تنها در دو دانشگاه درس «شناخت عناصر فرهنگی» به عنوان یکی از دروس اختیاری به دانشجویان ارائه شده است و هیچ‌کدام از این دانشگاه‌ها برای ارائه درس «فرهنگ و جامعه‌شناسی در ترجمه» اقدام نکرده‌اند. در نتیجه، عملکرد ضعیف دانشجویان در ترجمه عناصر و اصطلاحات فرهنگی دور از انتظار نیست. اختصاص دروسی از واحدهای اجباری در سرفصل رشته مطالعات ترجمه برای آموزش ترجمه اصطلاحات فرهنگی می‌تواند به حل این مشکل کمک کند. همچنین، برگزاری کارگاه‌ها و انجام تکالیف و طرح‌های پژوهشی عملی می‌تواند نقش مهم و درخور توجهی در پیش‌برد این هدف داشته باشد. لازم است بیان شود تنها اختصاص واحدهایی برای این منظور و ارائه دروسی برای پرداختن به مباحث فرهنگی معیار نیست؛ بلکه

مهم‌تر و تأثیرگذارتر از آن، کیفیت آموزش و کارایی و ثمربخش بودن واحدها و دروس ارائه شده است. همان‌طور که جدول (۲) نیز نشان می‌دهد، ۳۰٪ از دانشجویان گروه آزمایش از کیفیت و شیوه تدریس درس «شناخت عناصر فرهنگی» تاحدودی رضایت داشتند و ۲۳٪ از آن‌ها از این درس به میزان کمی راضی بودند و این ارقام گویای این واقعیت است که نحوه ارائه این درس، با کیفیت مطلوب و موردانتظار دانشجویان فاصله دارد؛ بنابراین، علاوه بر تعریف دروسی در سرفصل برای آشنایی دانشجویان با عناصر و مفاهیم فرهنگی، روش تدریس و کیفیت آموزش نیز باید موردتوجه قرار گیرد. ارزیابی دقیق و منظم سرفصل و برنامه درسی می‌تواند اطلاعات ارزشمندی را درباره نواقص و کمبودهای آموزش در اختیار برنامه‌ریزان درسی و مدیران آموزشی قرار دهد و آن‌ها می‌توانند براساس این نتایج، برای اصلاح نقاطضعف سرفصل و بهبود کیفیت آموزش تصمیماتی اتخاذ نمایند (رضوانی و وکیلی‌نژاد، ۲۰۱۳).

امید است با توجه به نتایج این پژوهش، برنامه‌ریزان رشته مطالعات ترجمه با اتخاذ رویکردهای مناسب، بیش‌ازپیش در ارائه برنامه‌ای جامع برای تربیت مؤثر مترجمان گام بردارند.

کتابنامه

- حقانی، ن. (۱۳۸۶). *نظرها و نظریه‌های ترجمه* (چاپ اول). تهران: انتشارات امیرکبیر.
- رضوانی، ر.، و احمدیان، م. (۱۳۹۰). نقش تفاوت‌های جنسیتی در کیفیت ترجمه: بررسی سبک نگارش مترجمان زن و مرد. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۴۲(۲)، ۱۱۹-۱۳۰.
- علیزاده، ع. (۱۳۸۹). مقوله‌ها و عناصر فرهنگی و چگونگی ترجمه آن‌ها در گتسبی بزرگ. (ک. امامی، مترجم). *پژوهش ادبیات معاصر جهان*، ۵۹(۳)، ۷۴-۵۳.
- کسائی‌ان، ز. (۱۳۸۳). *ترجمه و اصطلاحات: بررسی ترجمه دانشجویان قبل و بعد از دروس ترجمه*. نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تبریز، ۴۷(۱)، ۲۳-۴۲.
- نیازی، ش.، و نصیری، ح. (۱۳۸۸). ارزش فرهنگی ترجمه ضرب‌المثل‌ها و کنایات (عربی-فارسی). *دوفصلنامه علمی-پژوهشی زبان‌پژوهی دانشگاه الزهراء (س)*، ۱(۱)، ۱۶۸-۱۸۴.

- Diamond, R. M. (۲۰۰۸). *Designing and assessing courses and curricula: A Practical Guide* (۳rd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Hatim, B., & Mason, I. (۱۹۹۰). *Discourse and the translator*. New York: Longman.
- Kelly, L. G. (۱۹۶۹). *۲۵ Centuries of language teaching: An inquiry into the science, art, and development of language teaching methodology, ۵۰۰ B.C.–۱۹۶۹*. Rowley, MS: Newbury House.
- Bahumaid, S. (۲۰۱۰). Investigating cultural competence in English-Arabic translator training programs, *Meta*, ۵۸(۳), ۵۶۹–۵۸۸.
- Kumaravadivelu, B. (۲۰۰۸). *Cultural globalization and language education*. New Haven: Yale University Press.
- Newmark, P. (۱۹۸۸). *A Textbook of Translation*. New York: prentice Hall.
- Rezvani, R., Farahzad, F. & Vakilinejad, M. (۲۰۱۲). Looking at the overlooked: Students' needs and perceptions in M.A. Translation Quality Assessment Curriculum. *Translation Studies*, ۱۰(۳۸), ۸۳–۹۸.
- Rezvani, R., & Vakilinejad, M. (۲۰۱۳). *Examining curriculum efficiency from learners' perspective: The case of translation criticism*. Unpublished manuscript.
- Rezvani, R., & Vakilinejad, M. (in press). An evaluation of translation quality assessment course: Voices from instructors. *Procedia*.
- Seeley, H. N. (۱۹۹۳). *Teaching culture: Strategies for intercultural communication*. Lincolnwood: National Textbook Company.
- Snell-Hornby, M. (۱۹۸۸). *Translation Studies: An integrated approach*. Amsterdam: John Benjamins.
- Vermeer, H. (۲۰۰۰). Skopos and commission in translational activity. In L. Venuti, (Ed.), *The translation studies reader* (pp. ۲۲۱–۲۳۲). London: Routledge.

پیوست ۱ (پرسش نامه)

پاسخ دهنده محترم،

لطفاً با توجه به تجربه خود به پرسش های زیر پاسخ دهید.

۱. در دروس کارشناسی ارشد مطالعات ترجمه تا چه حد به نقش عناصر فرهنگی در ترجمه توجه شده است؟

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

۲. تا چه حد با عناصر و اصطلاحات فرهنگی زبان انگلیسی آشنایی دارید؟

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

۳. میزان آشنایی شما با عناصر و اصطلاحات فرهنگی زبان فارسی چقدر است؟

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

۴. در ترجمه عبارات و اصطلاحات فرهنگی چه قدر مهارت دارید؟

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

۵. چه راهکارهایی را برای ارتقای دانش فرهنگی دانشجویان پیشنهاد می کنید؟

۶. آیا درس «شناخت عناصر فرهنگی در دو زبان» (یکی از دروس اختیاری مقطع کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی) در دانشگاه شما ارائه شده است؟

بله خیر

در صورتی که درس «شناخت عناصر فرهنگی در دو زبان» را گذرانده اید، به پرسش های ۷ و ۸ پاسخ دهید.

۷. از نحوه تدریس این درس و محتوای آن رضایت دارید؟

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

۹. به نظر شما گذراندن این واحد در کیفیت ترجمه شما تأثیرگذار است؟

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

۹. آیا درس «جامعه شناسی و فرهنگ» (یکی از دروس اختیاری مقطع کارشناسی ارشد رشته مترجمی زبان انگلیسی) در دانشگاه شما ارائه شده است؟

بله خیر

در صورتی که درس «جامعه شناسی و فرهنگ» را گذرانده اید، به پرسش های ۱۱ و ۱۲ پاسخ دهید.

۱۰. از نحوه تدریس این درس و محتوای آن رضایت دارید؟

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

۱۱. فکر می‌کنید گذراندن این واحد در کیفیت ترجمه شما تأثیر داشته است؟

خیلی زیاد زیاد متوسط کم خیلی کم

پیوست ۲ (آزمون ترجمه)

Dear respondents

Please translate the following sentences into adequate Persian.

۱. I'd been feeling a bit off-color for a while. I'd been more tired than usual and getting lots of headaches, and was generally a bit below par. It was worst in the morning. I'd got up feeling like death warmed up. I looked ill too. My mother commented when she saw me that I was as white as a sheet. She suggested that I take a break and recharge my batteries. A week away from the office did me a power of good. I came back feeling as right as rain.

۲. Really? I can't believe Carol would say anything to upset you. She wouldn't say boo to a goose.

۳. One moment he's accusing the Party of pandering to the Right, the next he's talking about some sinister communist conspiracy, and a day later he wants a tougher policy towards the Unions. He's as changeable as a weathercock.

۴. A) I think we should close the shop in central London. It's not very profitable.

B) Over my dead body! It's where the business started in ۱۸۹۵!

۵. What's the matter with old Mrs. Botley? She used to be so cheerful and friendly. Now whenever I pass her in the street all I get is a look as sour as a crab.

۶. Mr. Smith never travels by air. He says that it makes his hair stand on end when he looks down a hundreds of feet of empty air.

۷. I should have been a teacher, but I dropped out and become a pop singer. I was the back sheep of my family.

۸. We've got some students living in the flat next door. They play really loud music even after midnight. They are driving us to distraction. We've spoken to them several times, but it's like banging your head against a brick wall.

۹. My car is in a terrible state. It's on its last legs.

۱۰. A) and when they took my company car from me, I just had to resign!

B) That must have been the straw that broke the camel's back.

۱۱. A) I think we can be fairly sure we're going to win the election. Just look at the polls.

B) Anything can happen in the last few days. Don't count your chickens before they're hatched.

۱۲. A) You get a company pension, don't you?

B) Yes, it's not very much but it helps to keep the wolf from the door.

